

הצילומים בתערוכה: **ללא כותרות, 2012-2017**

צילום צבע אנלוגי, 100x100 ס"מ עבור: אורית בן ארויה, ענבל אשל כהנסקי, אורית גידלי, מריאן גלפרין, דרורה דקל (חומה), ירדנה הובר (זוהי אהבה), גל נתיב, יונה פישר, נורית רון, שרון שפריה.
צילום שחור-לבן/צבע אנלוגי, 60x60 ס"מ עבור: ירדנה הובר (סנדלר השכונה), איל מגד, דנה מרקוביץ, ניצן סט.
צילום צבע 75x50 ס"מ עבור: מיכאל בן אבו, אלכס בן ארי, דרורה דקל (תמונת דיוקן עצמי), שושנה קרבסי.
צילום צבע 60x60 ס"מ עבור: עדה נעמני. צילום צבע 40x40 ס"מ עבור: נחמה קפלן.

תמי נוצני, ילידת חיפה, 1972. חיה ויוצרת בפריס ובישראל.

לימודי תואר שלישי, **Le Fresnoy** צרפת, לימודי צילום בבצלאל, ירושלים. עבודותיה הוצגו בגלריות ובמוזיאונים באירופה, ארה"ב וישראל ונרכשו עבור אוספים בארץ ובחו"ל, ביניהם אוסף בנק דיסקונט. בין המלגות והרזידנסי שקיבלה, היא זוכת פרס אופלין 2014 לאמנות עכשווית.

<http://TamiN.free.fr>

הגלריה העירונית לאמנות

מרכז התרבות ע"ש מ. סמילנסקי, רחובות

אוצרת ומנהלת הגלריה: אורה קראוס
הדפסה ומסגור - מיצג גלריה, תל אביב

קטלוג:

טקסט אורה קראוס

עריכה לשונית - יונת הורן

תרגום - שרה קיטאי

תרגום לאנגלית:

אבינועם מן - ענבל אשל כהנסקי (מתוך סמואל אהובי, פרדס, 2013)

נדבי נוקד - אורית גידלי

יהודית אפלטון - מיכאל בן אבו

שרה קיטאי - דרורה דקל, עדה נעמני

ליאוני בראל - איל מגד, יונה פישר, נחמה קפלן

רון פינקלברג - דנה מרקוביץ (מתוך "חיי הטבסקו", אבן חושן 2015)

פולי טסלה, מור קרבסי, ג'ו טיילור - שושנה קרבסי

רחל יעקובסון - נורית רון

עיצוב והפקה: דנה ודן

© כל הזכויות שמורות, נדפס בע.ר. הדפסות, מרץ 2017

בין השורות

תמי נוצני, תערוכת צילום, מטקסט לצילום
הגלריה העירונית לאמנות, רחובות, מרץ 2017

עיריית רחובות, החברה העירונית לתרבות ספורט ונופש
בתמיכת משרד התרבות והספורט, מינהל תרבות, מחלקת אמנות פלסטית

"הבט בחייה של המילה
הבט בחייהן של המילים.
ואחר כך הסכת ושמע"

"מגזע המילים אנוכי,
שמהן אדם בונה לו
מעון לדור בו"

(אדמון ד'אבס, Edmond Jabès, ספר השאלות, עמ' 27, 62)

בתערוכה **בין השורות** מוצגים תצלומים שצולמו על בסיס טקסטים שהתקבלו ממחברים בעקבות קול קורא, ונתב־קשו לתאר חוויה שחוו. התצלומים הם פרי יצירתה של תמי נוצני, אמנית ישראלית שבעשור האחרון חיה ויוצרת בפריז, וביצירתה מתקיים דיון על הקשר שבין הטקסט לדימוי שיצרה. הטקסט משמש בסיס לדימוי המצולם, והאינטרפרטציה הסובייקטיבית של נוצני לכתוב יוצרת את מעשה האמנות. חלק מהתצלומים שהופקו בהשראת הטקסטים מוצגים בתערוכה.

אמנות ויזואלית המבוססת על טקסטים מוזמנים היא נדירה. דוגמה לאמנות כזו אפשר לראות ביצירותיה של **סופי קאל (Sophie Calle)** – אמנית צרפתייה, פוסט־מודרניסטית הפועלת מעבר לגבולות המקובלים של האמנות הוויזואלית. יצירותיה הן חלק מחיי היום־יום, לכן הן אקראיות ומתפתחות כשרשרת של מצבים המשתנים בהתאם לנסיבות. בכל היצירות שלה היא נוכחת, שולטת ומנווטת.

בין יצירותיה הרבות והמסקרנות אפשר לציין את **העיוורים (1986)**. ביצירה זו השתתפו עיוורים מלידה, שנשאלו שאלה אחת – מהי בשבילם חזות היופי? הם ענו לשאלתה, ולאחר מכן היא רשמה את דבריהם והוסי־פה להם דימויים מצולמים. ביצירתה של קאל הוצגו: תצלום דיוקנו של העיוור, טקסט שהציג את תשובתו לשאלה ותצלום צבע אחד המעניק לטקסט ביטוי ויזואלי. גם ביצירה זו – כמו ברבות מיצירותיה – פולשת קאל עמוקות לתחום הפרט, אך במקרה זה – בהסכמת המשתתפים. כך השיבו כמה מן המשתתפים לשאלתה מהי בשבילם חזות היופי:

"הדבר היפה ביותר שראיתי מעודי הוא הים, הים המשתרע רחוק כל כך עד שמאבדים את מראהו"
"בחלום ראיתי את בני. הוא היה בן עשר, הוא לבש פיג'מה, הוא הסתכל עלי וחיך, הוא הלך לקראתי, חשבתי שהוא יפה מאוד"¹

ייחודם של הטקסטים האלה ניכר בעובדה שהם משקפים את האמירה של עיוורים מלידה, כלומר אנשים שמעולם לא ראו את מה שתיארו במו פיהם.

שילוב של טקסט ביצירות אמנות הוא תופעה המאפיינת אמנים וזרמים באמנות המודרנית. בשנות השבעים שימש הטקסט כלי ביטוי אמנותי ויזואלי באמנות הישראלית. הטקסט שאפיין את יצירות האמנות בתקופה זו אינו פיוטי ונשגב אלא טקסט שייצג את התרבות היומיומית או קשור לערכי החברה והתרבות הישראלית. ציירו אותו בצבע או כתבו אותו בכתב יד. לעתים הדביקו בציור חלק מדבר דפוס יומי, לעתים שילבו את הטקסט עם אלמנטים פספיים או שהם ניצבו בניתוק מהקשרם המקורי. הטקסט

הזה יכול להיות ציטוט או ציטוט משובש וגם חידה מרומזת. טקסט מסוג זה מבקש לבחון גבולות ולעלות לדיון נושאים פוליטיים וחברתיים.

מבין האמנים הרבים ששילבו טקסט ביצירתם אפשר לציין את **משה גרשוני ורפי לביא**, שני אמנים קאנונים של האמנות הישראלית. להלן תיאור של כמה מיצירותיהם הכוללות טקסט:

משה גרשוני – 'בדם לבי', 1979, צבע זכוכית על נייר משבצות, נקודות צפופות בצבע דם יוצרות את המילים, והן גם הציור. 'יד ענוגה', אמצע שנות השבעים: מיצג שכלל טקסט עיתונאי שכותרתו "סיפורו של זיאד כפי שסופר לד"ר לרוי פריזן". לצד הטקסט הונח שולחן ועליו רשמקול, ובו קלטת שבה שר גרשוני את השיר 'יד ענוגה' מאת זלמן שניאור. ההקלטה שודרה אחת לשעה בעזרת רמקול. הטקסט העיתונאי נקשר להתעללות של חיילי צה"ל ברופא ערבי, והשיר שנשמע מהרמקול הוא אנלוגיה לקריאת המואזין לתפילה במסגד.

בשנות השמונים יצר גרשוני את הסדרה 'ח"י רקפות' – שמונה עשר ציורי רקפות בטכניקה מעורבת על נייר. הרקפות מזוהות בעבודותיו של גרשוני כסמל לחללי צה"ל, ומראן בשרני ומעוות. בציוריו מאבדת הרקפת מעדינותה המקורית כרקפת נחמדת הצומחת בעדנה מבין הסלעים. כמו כן ציורי הרקפות מלווים במשפטים התחומים בקו שיוצר מעין מסגרת לציור. בחלק מהם אפשר למצוא ציטוט מהשיר 'באב אל ואד' מאת חיים גורי וגם פסוקים מספר תהילים.

רפי לביא – 'ציור – רפי – ילד בן 20', 'ציור של ילד אינט־ליגנטי – בן 20', 'ראש', 'גרניום' – המשפטים והמילים האלה מלווים את ציוריו של לביא. לדברי המשורר אלון אלטרס לביא הוא צייר של משוררים. "[...] יש בציור שלו את הפיקחון שיש בשיירי נתן זך. [...] כשרפי לביא בוחר את הפריטים הוויזואליים לעבודות הקולאז' שלו, הוא אינו מתעלם מהטקסט שמופיע עליהם. יתרה מזאת, הוא בוחר את המסר המילולי הזה בקפדנות של משורר. הטקסט הזה, המסתתר לא פעם מתחת למריחה ורודה או לבנה, מעניק לצופה את המפתח לקריאה הנכונה של העבודה שלו [...]".²

בניגוד לציירים המשלבים את הטקסט בגוף העבודה, תמי נוצני מביאה את המצלמה לטקסטים של כותבים נבחרים ומסיפה להם נדבך משלה. בשיחות שקיימתי עם נוצני ממרחקים היא סיפרה על החוויות שעברו עליה בתהליך יצירתה: "קשה היה לבחור באיזושהי מהות חמקמקה שקימת בכתוב כדי להביאה לידי ביטוי מנקודת המבט שלי. בקריאה ראשונה עולים בי דימויים שמלווים ומטרידים אותי לזמן מה עד לרגע בו אני

מרגישה שהטקסט נטמע בי, ורק אז אני יוצאת לצלם. מבין כל המחשבות העוברות בראשי חשוב לי מאוד להביא נדבך נוסף לטקסט דרך הצילום, לכן אני מציעה רק דימוי אחד, על מנת להשאיר פתח לטקסט לדבר בעד עצמו. בדרך זו הדימוי יעשיר את הטקסט בצורה נוסף, דרכו, אני מקווה, ניתן יהיה להעצים את החוויה. שהרי זה סוג של עבודת תרגום העוברת דרך עולם המושגים והדימויים של הקורא בסיפור/בשיר.

לפעמים זה נראה כמו 'לא לזה התכוון המשורר', אלא שזו נקודת מבט העוברת דרך הפילטר של עין הצלמת, המצלמה והעדשה. דומה הדבר למעבר משפה לשפה, או ממדיום אחד למשנהו. בזמן העברה מטקסט לדימוי, הכתוב עובר טרנספורמציה וירטואלית תוך כדי שמירה על מהותו. אני גם מנסה לקחת את הטקסט שנכתב בקונטקסט הישראלי ולמצוא לו מקבילה בנוף הפרייזאי. משילה מהכתוב, עד כמה שאפשר, את הספצייפיות המקומית ומנסה למצוא את הבסיס האוניברסלי המשותף לכל התרבויות באשר הן".

הבחירה של הטקסטים לתערוכה הנוכחית הייתה מורכבת. תחילה הציעה נוצני כמה תצלומים לכל סיפור או שיר, אלא שאז התעוררה השאלה מה לבחור ומאיזו סיבה. לאט לאט צמצמנו את האפשרויות והבחירות התחדדו. בעניין זה כותב רולן בארת:

"[...] ואם אני מתעניין בתצלום אחר התעניינות עזה, אני מבקש לדעת, מה יש שגרם לך, שהמרץ אותי. וכך נראה שהמילה המתאימה ביותר לציין ציון (זמני) את כוחם של תצלומים מסוימים לשבות את ליבי היא ההרפתקה. תצלום אחד מעורר בי את טעם ההרפתקה, תצלום אחר אינו מעוררן[...]"³

התצלומים, על כוחם ואיכותם, היו מרכיב חשוב בהרכבת תערוכה הומוגנית מחומרים הטרוגניים. כמו כן נדרשו תצלומים וטקסטים המכילים את אלמנט ההרפתקה וסינתזה בין שניהם. הייתה גם מחשבה רבה על מחברי הטקסט, משום שתפקידו של הכותב וחשיבותו אקוויוולנטיים לחשיבותו של האמן, שכן הכתיבה היא לב התערוכה. אלא שלאחר מסירת הטקסט הסתיים תפקידו של הכותב והוא יצפה בתערוכה לאחר שהורכבה והושלמה. מבחינה זו סברנו כי מרגע ששוחזר פרי יצירתם של הכותבים לאינטרפרטציה של האמן, ממילא מאפשרים הכותבים את חופש החשיבה לכל הקורא ביצירתם, כפי שקורה בכל יצירת אמנות.

דוגמאות לעבודת שנבחרו:

גל נתיב, מפוצלת

כבר שנתיים כולם סביבה מדברים / זורקים רמזים, מגלגלים אישונים / כל חודשיים בדואר, מגיעה הזמנה/ ושוב זו לא את, בשמלה לבנה/ הם לא מבינים שזה יוצר בעיה/ לרצות לטעום מהעוגה, ולהשאיר אותה שלמה/ העיר האהובה שלך, קסם של בדידות/ מלאה במסכים עם פרצופים מלוטשים/ ששכחו שפעם הייתה להם זהות/ ...

בתצלום המלווה את השיר של גל נתיב נראה ביתה של נוצני שנמצא בתהליך שיפוץ – מדרגות מכוסות ביריעת פלסטיק מוכתמת בטיפות צבע לבן. היריעה המוכתמת נראית כהינומת כלה לעילא.

מיכאל בן אבן, זיכרון

"מה עשה לכם/ הביברו (Biberon) שלי?"/ כך בכיתי שעות, / תוהה איך לטפס / אל המקום הגבוה ביותר בעולם, / המדף העליון/ בארון הבגדים / בחדר השינה של הורי, / בו החביאו ממני / את הביברו שלי, / ממנו, עד גיל חמש, ינקתי/ חלב.

בתצלום המלווה את השיר מוצג הפנים של שתיים מהכיפות בבזיליקה סקרה-קה, השוכנת בראש גבעת מונמרט בפריז. בכיפה המסותתת באבנים קלטה נוצני בשתי הכיפות כזוג שדיים המשרתים את ה'ביברו' (בקבוק מציצה מלא חלב) בשיה.

**/ענבל אשל כהנסקי

בְּרֵאשִׁית בְּרֵאָה אֶת הַתְּקֵרָה וְאֶת הַמְּטָה. / וְהַמְּטָה הִיְתָה תְּהוֹ וְנֵהוּ, גְּבָרִים נְכֻנְסִים / בָּהּ וְיוֹצְאִים. וְרוּחָה מְרַחֶפֶת לְלֵא טַעַם. / וְתֹאמַר וְיְהִי אוֹר, וְתִסְטֵט אֶת הַתְּתַג וְתִרְאָה/ אוֹתִיּוֹת וּמְלִים וּמִשְׁפָּטִים כְּתוּבִים בְּבִבְשׁ/ על הַתְּקֵרָה וְתִפְתַּח אֶת פִּיהָ כִּי טוֹבִים הֵם. / וְתִבְדִּיל בֵּין שְׁעוֹת הַמְּטָה לְשְׁעוֹת הַתְּקֵרָה/ וְתִקְרָא לַמְּטָה לִילָה וְלַתְּקֵרָה יוֹם. וְיְהִי עֶרֶב/ וְיְהִי בֹקֵר, כֹּל חַיִּיהָ עַד פֶּה.

בתצלום המלווה את הטקסט של אשל כהנסקי נראים בלונים מואלנטיינס דיי שאיבדו אוויר וכך אבדה גם חיוניותם. הם מתגלים תלויים על ענפי עץ ערום כשמביריטים לשמים, כמו חלום ילדות על אהבה שנפגשת במציאות, אך מתגלה כלא מבטיחה. מילות האהבה המתוקות, המתגלמות בסמל בצורת לב, נושרות כלפי הרצפה כאמצעי מניעה משומשים, כמו הניגוד בין הדמיון למציאות בשירתה.

התצלומים המתוארים לעיל מורים על הקושי הטמון בהעברת טקסט לדימוי ויזואלי. כדי לעשות זאת חייבים לצלול עמוק אל נבכי הכתוב. לאחר מכן יש להחליט מה לשלוף מן הטקסט, לנצור את מה שנשלף ונבנה בדמיון, ולבטא זאת בגוון וצבע. השלב הבא הוא להעביר את הטקסט לדימוי ויזואלי, לחפש בחושות את הדבר הנצור בכתוב ולהפיח בו חיים. בטקסט עיקר המסר בנוי מקווים, בנוי ממילים, ואילו בתצלום עיקר המסר בנוי מקווים, ממשטחים מצללים ועוד. הניגודים בין שני אלה ברורים, לכן החיבור ביניהם אינו פשוט. איך בונים את השלם מחלקים, מפרגמנטים? הפתרונות של נוצני התאפיינו בפשטותם וביופיים.

"[...] באמצעות הצילומים נעשה העולם לסדרה של חלקי־קים בלתי־קשורים העומדים בפני עצמם: וההיסטוריה, בעבר ובהווה, נעשית לאוסף של אנקדוטות. המצלמה מפרקת את המציאות לאטומים, עושה אותה נוחה לטיפול ושטחית. זוהי ראיית עולם המכחישה את הזיקות הפנימיות, את ההמשכיות, אך מאצילה על כל רגע אופי של מסתורין [...] אכן, לראות דבר־מה בצורת תצלום משמעו להיתקל במושא שעשוי לרתק ולהקסים[...]"⁴

1 סופי קאל, סיפורים אמיתיים, מפעלי דפוס כתר בע"מ, ירושלים, מוזיאון תל אביב לאמנות, 1996, עמ' 130
2 כתב העת של בית ספר לאמנות, מכללת בית ברל, המדרשה, בקשר לרפי הגיליון יצא לאור בסיוע מענק מיוחד מטעם קרן רבינוביץ לאמנויות, תל אביב, 1999, עמ' 223
3 רולאן בארת, מחשבות על הצילום, מפעלי דפוס כתר, ירושלים, 1988, עמ' 24
4 סוזן סונטאג, הצילום כראי התקופה, הוצאת ספרים עם עובד בע"מ תל אביב, 1979, עמ' 28

אז לבטל את החתול. להכיר בזה שאין חתול. שהוא אפילו לא בבואת הנפש שלי, כי גם אני לא עומד לעצמי. אז לתרגל את אי קיומו של החתול, זה מה שאני צריך לעשות? בסדר, אני מוכן לנסות לעזוב אותו לנפשו; אבל לא במחשבה מילולית, אלא בדרך שמעולם לא היתה נהירה לי. ליצור אי תלות בלתי נתפסת. כך, ביוזמתי, לבטל את המכשול בדרך אל האושר, כמו באותן שעות מבורכות, שבהן פתחתי מפרש בכביש הבקעה, מחליק בנעימות של בטן ריקה (לפחות הבטן, אם לא התודעה, אני מציין לעצמי). מייעצים לי לעזוב את המילים, אבל למען מה? למען הרגש, הרגש הטהור שעושה בי שמות? למען החלל הריק של המוח, שתוך שנייה יתמלא במחשבות שאין לי שליטה עליהן?

כשהחתול הוא רק מחשבה בראשי, הוא יכול להיעלם כלעומת שבא, פשוט לעופף הלאה. האם זה אומר שקיומו מתבטל? שאני יכול להסיר את חוצני ממנו? אני יושב זקוף בעיניים עצומות וכל טרדה שבאה לביקור ישר מתעופפת. איזה יופי! אין חתול, אין עקירה משום שורש. אפילו רחיפה אין, וגם לא ליטוף קל ומנחם. רק חלל וצללים, כמו המערה של אפלטון, אבל עוד יותר מרוקן מתוכן. אם רק היה אפשר לקחת את הריק הזה לכל מקום, הייתי מאושר פחות או יותר.

So, cancel the cat. Admit that there is no cat. It isn't even a reflection of my soul, because even I don't stand for me. So what I should do then, is just adjust to the non-existence of the cat? Alright, I am prepared to try and let it be; not by means of verbal thought, but in a way that I have never fully understood. Create an incomprehensible lack of dependence. Initiating it myself, just eliminating the obstacle to my happiness, like those blessed moments when I opened sail on the Jordan valley highway, sliding smoothly on an empty stomach (my stomach at least, if not my consciousness, I might mention). They advise me to relinquish words, but for what? For emotion, for the unadulterated feeling that devastates me? For the empty space in my mind which will, in a moment, be filled with thoughts I cannot control?

When the cat is only a thought in my mind, it can vanish to where it came from, simply take off. Does that mean its existence is annulled? That my lap can be freed of it? I sit up straight with eyes closed and every concern that arises, moves on immediately. Wonderful! There is no cat; there is no uprooting of anything. There isn't even gliding, or even a gentle, comforting pat. There's just emptiness and shadows. Like Plato's cave, even more depleted of content. If only this emptiness could be carried everywhere, I would be more or less happy.

I've always loved braids, always wanted braids. They've been part of my whole life. Age three, in a black-and-white photo, standing barefoot in a light summer dress, I have two thin braids like mouse tails. Seven or eight, in a picture at the beach, carrying my baby sister in my arms, two braids tied off with big white bows. Age twenty-five, a braid wrapped around my head like a crown. Going on forty, two long braids, and at 56, the last one, which I plaited, cut, wrapped up, and put away in the closet as a memento before I began chemotherapy and went bald.

I want to tell you about the braids from when I was in the third grade, around seven or eight. We were living, four brothers and sisters, in a small rented house at the end of the street. We weren't any different from everyone else, except that we had a car – the van my father got from work. I loved riding in the van that took me far away from the cramped house to broad exciting and intriguing expanses, and my kind-hearted father loved to take me.

One day, when he was about to leave the house, I begged him to take me with him. Surprisingly, he refused, and he wasn't moved by my pleading. Despite the tears I shed, he left without me. In my rage, without giving it a moment's thought, I ran to my mother's sewing box, got out the large scissors, and cut off one of my braids, while my siblings stared, astonished. "That'll show him!" I muttered angrily.

I was still holding the severed braid when my mother walked in. "What did you do?" she said in shock. She pulled me over to the big mirror on the door of the wardrobe. "Look what you did to yourself," she said. I took a look at myself, a skinny little girl missing one of her braids. I looked awful, a joke. I held the braid up to its former place. "Can you stick it back on?" I asked, sobbing. "No!" my mother answered. "You can't stick hair back on after you cut it off. Come on, we'll go to Simcha's beauty parlor and have him cut off the other one and give you a nice haircut so you don't look ridiculous. I also did stupid things like that when I was a kid," she added. "Afterwards, when I was sorry, your grandfather would say there's no point crying over cut hair because if you wait long enough it'll grow back."

We went to Simcha's beauty parlor and they cut off the remaining braid and gave me a new haircut.

At the end of the third grade, when they took a photo of each of us separately, Ada is standing in the picture with short hair, holding a notebook and looking at the photographer with a crooked smile.

מאז ומתמיד אהבתי צמות ורציתי צמות הצמות ליוו אותי כל חיי: בת שלוש, בצילום שחור לבן, עומדת יחפה בשמלת קיץ קלה ולי שתי צמות דקות כזנבות עכבה. בת שבע-שמונה, בצילום על שפת הים, סוחבת על הידיים את אחותי הקטנה ולי שתי צמות קשורות בקצותיהן בשני סרטים לבנים גדולים. בת עשרים וחמש - צמה מקופלת על הראש כנזה. בת קרוב לארבעים עם שתי צמות ארוכות ובת חמישים ושש עם הצמה האחרונה שקלעתי, אשר נגזרה, נארזה ונטמנה בארון למזכרת לפני שהתחלתי לקבל כימותרפיה ונהייתי קירחת.

לספר אני רוצה על הצמות מגיל שבע שמונה ואני אז תלמידה בכיתה ג'. גרנו אז, ארבעה אחים ואחיות בבית קטן שכור בקצה השדרה. לא היינו שונים מאחרים אלא רק בכך שהיה לנו אוטו - הטנדר של אבא מהעבודה. מאוד אהבתי לנסוע בטנדר שהיה מרחיק אותי מן הבית הצפוף אל מרחבים מסעירים ומסקרנים ואבא טוב הלב אהב לקחת.

יום אחד, כשהתכוון לצאת לדרך, הפצרתי בו שייקח אותי איתו. במפתיע סרב ולא שעה לתחנוני. אף שהזלתי דמעה אבא נסע בלעדי ואני בחרוני, מבלי לחשוב לרגע, מיהרתי אל ארגז התפירה של אמא, הוצאתי את המספרים הגדולים וגזרתי אחת מצמותי לעיניהם המשותאות של אחי. "מגיע לוו!" סיננתי בכעס.

בעודי אוחזת את הצמה הגזוזה בידי נכנסה אמא. "מה עשית לעצמך?" הגיבה בזעזוע. היא משכה אותי אל המראה הגדולה, שהייתה מוצמדת לדלת ארון הבגדים. "הסתכלי מה עוללת לעצמך" אמרה. הבטתי בעצמי - ילדה קטנה ורזה, אחת משתי צמותייה קצוצה. צורה עלובה, בדיחה מהלכת... קרבתי את הצמה הגזוזה למקומה הקודם. "אפשר יהיה להדביק אותה?" "שאלתי מיבבת. "לא!" ענתה אמא. "אי אפשר להדביק שיער שנגזר. תיכף ומיד נלך למספרה של שמחה שיגזור לך גם את השנייה ויעשה לך תספורת יפה שלא תיראי מצחיקה. גם אני עשיתי שטויות כאלה כשהייתי קטנה" הוסיפה "וסבא שלך היה אומר, כשהתחרטתי, שעל שיער שנגזר אין טעם לבכות כי אם מחכים מספיק זמן הוא יצמח מחדש". הלכנו למספרה של שמחה ושם נגזזה הצמה הנותרת ושמחה עשה לי תספורת חדשה.

בסוף כיתה ג', כשצלמו כל אחד מהילדים בנפרד, עומדת לה עדה בתמונה שיערה קצוץ, מחברת בידה, מביטה בצלם ומחייכת חיוך עקום.

בוהה בחלל, שקופה, לא מבקשת, לא מתלוננת, נושמת...
מעבר לחלון הענק מונח עמק הקישון, ובשמאלו הר הכרמל.
גינות מטופחות, מדרכות מתפתלות, אחים לבושים בחלוק לבן גוררים עגלות נכים.
היא לא נכה, גם אם אינה יכולה ללכת. רק איבדה עניין בנוף.
את האנשים סביבה לכאורה אינה רואה. גם לאכול אינה רוצה.
רק מבקשת: "תעזרי לי למות".

She stares into space, transparent, not wanting, not complaining, breathing...
Outside the gigantic window lies the Kishon Valley, with Mount Carmel on the left.
Well-tended gardens, winding paths, male nurses in white coats pushing wheelchairs.
She is not an invalid, even if she can't walk. She has simply lost interest in the scene.
She does not see the people supposedly around her. She does not want to eat either.
All she asks is: "Help me die."

כבר שנתיים כולם סביבה מדברים
זורקים רמזים, מגללים אישונים
כל חודשיים בדואר, מגיעה הזמנה
ושוב זו לא את, בשמלה לבנה

הם לא מבינים שזה יוצר בעיה,
לרצות לטעום מהעוגה
ולהשאיר אותה שלמה,
העיר האהובה שלך, קסם של בדידות
מלאה במסכים עם פרצופים מלוטשים
ששכחו שפעם הייתה להם זהות

ואת,
מפוצלת כמו שאת
מתנצלת מבחוך, אבל יודעת
שאת,

פשוט לוקחת את הזמן
כי הוא עדיין לא מוכן
לגרום לך לוותר על הכנפיים

את עדיין מרגישה,
שאת בסך הכל ילדה
עם חלומות שעוד נושמים,
ולא קבורים במגירה
את לא חלק מהעדה,
לא מנסה להיות בסדר,
זוכרת לפעמים, להביט גם לצדדים
ולא שוכחת שרצית, לנפץ תקרת זכוכית

אבל את,
מפוצלת כמו שאת
מתנצלת מבחוך אבל יודעת
שאת,

פשוט לוקחת את הזמן,
כי הוא עדיין לא מוכן
לגרום לך לוותר
להסכים להתפשר
על פחות כשזה ברור, שמגיע לך יותר
מחלומות קטנים, של מישהו אחר

It's been two years
Since they started to talk,
Rolling their eyes, making you choke
Another invitation, nowhere to hide
Always a bridesmaid, never a bride

What they don't get
Is that it's a two-side race,
And you're caught between a rock and a hard place
your city of angels, is the lonely-hearts town
It's easier to talk here with your face down

And you,
Divide yourself to two
Pieces without glue
Cause you,
Want to take your time to shine
Spread your wings and touch the sky
If you'll just stop apologize, for being you

You still feel the child inside
Fighting for dreams that hasn't died,
You just want to take it slow
Not here to go with the flow,
A glass ceiling blocked your way
And It's time to change the day

But you,
Divide yourself to two
Pieces without glue
Cause you,
Want to take your time to shine
Spread your wings and touch the sky
If you'll just stop apologize, for being you

They are sitting here in front of me, the large one on the right, the medium-sized one in middle, and the small one on the left. All three in black and white. Who am I? The one with her mouth open and delicate fingers looking like they have just completed a dance movement? She has on a poncho she knitted herself that covers a nine-month belly. Or the one leaning on the wall behind the double bed in a plaid button-down blouse, her eyes closed because the photographer was blinding her, and trying to throw a pillow at him with her right hand? Above her is a spot of light like a falling moon, or maybe a halo that landed in the wrong place. In the third the woman has a tight-lipped smile on her face as she runs forward, her arms stretched out in front of her, her mouth holding a spoon, the spoon holding an egg, and the egg apparently raw. She's running in an egg-and-spoon race to see who can get to the finish line first without dropping the egg. She remembers she was having fun. In the background there is no curtain with circles and squares hanging on the wall. There are mountains, the barren Eilat mountains, pyramid shaped in black and white. You can also see a concrete shelter in the picture and some unidentifiable building between the head and a bush. The bush is a vitex, growing there for no reason, its fleshy fruit and poisonous seeds in the air waiting for some curious naughty little boy to pluck the drupe, stamp on it, and disperse the seeds in a way nature didn't intend. Her hair is very short. Only she knows the effort her face and body are making to hide her turbulent world. Soon she will give birth to her first daughter. What will happen in her life? Why was she throwing a pillow at him? And what about the egg, did it break? How did she feel? Only she knows. I look at her and see only black and white.

הן מונחות לפניי, הגדולה מימין, באמצע הבינונית, ומשמאל הקטנה. שלושתן בשחור/לבן. מי אני? זו עם השפתיים הפסוקות והאצבעות המעודנות כמו סיימו זה עתה תנועת מחול? מכוסה בפונצ'ו שסרגה לעצמה שמכסה על בטן הריונית של חודש תשיעי? או זו שנשענת על קיר המיטה הזוגית לבושה בחולצה משובצת עם כפתורים, עיניה עצומות, כי הצלם סנוור אותן. בעוד ידה הימנית מנסה לזרוק עליו כרית? מעליה כתם אור כמו סהר נופל, או אולי הילה שנחתה במקום לא נכון. בשלישית אישה מחייכת חיוך קפוץ פה, רצה עם ידיים מושטות קדימה, הפה מחזיק כף, והכף מחזיקה ביצה, והביצה כנראה לא מבושלת. והיא רצה כחלק ממשחק תחרותי- "מי יגיע ראשון" מבלי להפיל את ביצתו. היא זוכרת שנהנתה. ברקע אין וילון עם מעגלים ומרובעים המכסה את הקיה יש הרים, הרי אילת צחיחים, חרוטי פרמידות בשחור לבן. גם מקלט בטון נראה בצילום ומבנה לא מזוהה בין הראש לשיח. השיח הוא שיח אברהם שנבט לו סתם כך על תפוחיו הנפוחים באויר וזרעיו הרעילים שמזכה לילד שובב וסקרן שיקטוף אותו. ידרוך עליו ויפיץ את זרעיו שלא כדרך הטבע.

שערה קצר מאד. רק היא יודעת עד כמה פניה וגופה מתאמצים להסתיר את עולמה הסוער. עוד מעט תלד את בתה הבכורה. ומה יקרה בחייה? ולמה זרקה עליו כרית? והביצה, האם התפוצצה? ואיך הרגישה? רק היא יודעת. ואני מתבוננת בה ורואה רק שחור / לבן.

In the beginning she created the ceiling and the bed.
And the bed was unformed and void, men coming in
And going out. And her Spirit was hovering pointlessly.
And She said let there be light, and She threw the switch and saw
Letters and words and phrases written in honey
On the ceiling. And She opened her mouth for they were good.
And She separated the hours of the bed and the hours of the ceiling.
And She called the bed Night and the ceiling she called Day. And there was evening
And there was morning, all her life so far.

בראשית בראה את התקרה ואת המטה.
והמטה הייתה תהו ובהו, גברים נכנסים
בה ויוצאים. ורוחה מרחפת ללא טעם.
ותאמר ויהי אור ותסט את המתג ותראה
אותיות ומלים ומשפטים כתובים בדבש
על התקרה. ותפתח את פיה כי טובים הם.
ותבדיל בין שעות המטה לשעות התקרה.
ותקרא למטה לילה ולתקרה יום. ויהי ערב
ויהי בקר, כל חייה עד פה.

תלויה בין שני עצים
מחציתו הריקה
של הירח

strung between two trees
the empty half
of the moon

תיכף יבוא גל גדול וימחק את העבר שלנו, כפי שהיה, עבר של הישרדות.
תיכף תצא מפי זעקה והיא תשנה את כללי המשחק, או לפחות את אלו שהורגלנו אליהם. תיכף ישתנה השקט המזויף, הכבוד המסרס, תיכף אומר לך את מה שאני באמת חושבת ומרגישה.
אני מגניבה מבט חטוף לאחור, כמו אשת לוט וצועקת: **"Fuck You"**, אם אתה רוצה למות אז תמות, אבל קודם תציל את הילדה שלי". שלי. הילדה שלי. ואז אתה תרים את תמר ותרוץ אחרינו, תיכף אסון גדול יהפוך לסיפור ניסים.
תיכף יגיע הגל הגדול ויציף את החדר אליו נמלטנו ואת האי כולו, תיכף אנחנו נטיח אחת בשני את כל מה ששתקנו בשבע השנים שהיינו יחד, לא יודעת אם אלו היו שבע השנים הרעות, הרזות... אבל תיכף יבוא גל גדול וימחק את הכל, את החול, שסימא את עיני.
תיכף מתחיל דף חדש. עם אופק. רק הבורא יודע שתיכף אנחנו חוזרים הביתה, לארבעה קירות ורוח פריצים.
סבתא שלי אמרה לי בכיתה ד' או ה' שבחיים חשוב לזכור דבר אחד בלבד - לא לאמר דברים פוגעניים או מעליבים לבן הזוג. ביום ההוא המרתי את פיה לראשונה, ומדל.
תיכף יבוא לו הגל הגדול ויחצה את חיי לאלו שלפניו ולאלו שאחר כך, ואתה ואני כבר לא נשוב למה שפעם היינו. (קופיפי, תאילנד, 26 דצמבר 2004. צונאמי).

Soon a great wave will come and obliterate our past, as it was, a past of survival.
Soon a cry will escape my mouth and change the rules of the game, or at least the ones we were accustomed to. Soon the false calm will alter, the castrating respect, in a moment I will tell you what I really think and feel.
I sneaked a quick glance back, like Lot's wife and screamed: "Fuck YOU, if you want to die then go ahead and die, but first save my little girl. Mine. My girl".
You grab Tamar and run after us. Soon a great disaster will become a miraculous story.
Soon the great wave floods the room to which we escaped and the wash the entire island, soon we will throw in each other's face all we have kept to ourselves in the seven years we've been together, I do not know if these were the seven bad years, the "thin ones"... but soon the great wave will come and erase it all, and scatter all the sand that blinded my eyes. Soon we will turn over a new page. One with a horizon. The creator alone knows that soon we return home, to four walls and a draught wind I was in my fourth or fifth grade when my grandmother told me that in life there's one thing important to remember - "do not say hurtful or insulting things to your spouse". On that day I disobeyed her and for once that was a good thing to do.
Soon the great wave will come and split my life into the life before it and the life after it, and you and I will never return to what we once were.
(Ko Phi Phi, Thailand, December 26 2004, Tsunami).

"היונים ויתרו לך הפעם" חייך אחי "הם הלכו לחרבן על כביסה של מישהו אחר". צחקתי, אבל זה לא הפיג את תחושת היתמות שהורישו לי הציפורים.

בחצר הזו ישבנו בשעות בין הערביים של שישי, כל המשפחה יחד - סביב סביב - כמעט בכל שבוע, וכשגדלנו ובגרנו, לפחות אחת לחודש, ובמרכז - **Granny**, אוהבת, מלטפת, מעלה זכרונות באוב...

את החצר הזו ניקינו לפני כל ארוחה משפחתית, כינוס חג, ביקור מחו"ל, חתונות - החתונה שלי - טיאטנו, הורדנו כבסים שייבשו מעוטרים ברפש הציפורים, צחקנו והחזרנו אותם למכונת הכביסה לעוד סיבוב נצחון. **Granny** היתה עולה מהדירה הקטנה שלה בשקט, אבל אי-אפשר היה שלא לחוש באדוות נוכחותה. היא היד, ההגה והקברניט של ספינת המשפחה והחצר נעה סביבה; אנשים באים והולכים לפנים הבית ושוב אל החוץ, וכולם עוצרים ומתיישרים עם **Granny** לשיחה ערה.

"תגיעי" אחי אמר ביום שישי בבוקר "החצר מחכה לנו שננקה אותה; יהיו הרבה אנשים". אבל הציפורים ידעו שאחרי ההלוויה **Granny** לא תשב בחצר יותר, אז הן הלכו לעטר כביסה של משפחה אחרת.

"It seems like the city pigeons have just given you a break" smiled my brother "they went to relieve themselves on someone else's clothesline". I laughed, but it didn't fill the orphan-like emptiness left by the birds.

This courtyard housed family gatherings, sitting around the tables on twilight Friday evenings, almost every week and as we grew older and got busier... every month; and at the heart of the courtyard was Granny – loving, embracing, whipping up stories and memories of old.

We cleared the courtyard before each family gathering – a meal, holiday, relatives' visits from abroad, and my wedding – we swept it clean, took down the dried sheets already decorated white with birds' droppings, laughed about it and rolled the sheets up for another victory lap in the washing machine.

Granny used to climb up the stairs from her small apartment and enter the courtyard quietly, yet one could not avoid sensing the ripples of her presence.

She was the stirring hand, the helm, the Captain of the family vessel sailing the courtyard; people coming and going into the house and all stop by Granny for a lively conversation.

"Come" said my brother on Friday morning "the courtyard awaits us to clear it; we are expecting many guests". But the birds knew that after the funeral Granny no longer would reign the courtyard, so they flew away to decorate the clothesline in the courtyard of another family.

מבעד לשני המזלג
אני רואה עולם מסוּג
ואכיל למראָה.

Through the fork's teeth
I see a world barred
And seemingly edible.

קר אפל דומם וקטן
נפש חיה לא מבקרת כאן
והאור שבקע כאומר חיים
הפעם כבה לימים רבים

הם נסעו, השאירו אותנו מאחור
נקי כך חשבו, מחפץ מאור,
בדקו המקום, סגרו האורות,
נצרו הברזים, נעלו הדלתות

וכך עברו השעות הימים,
הזמן חולף, חודשים עוברים,
הם אותנו עצבו, אפס קולות
במקום האטום חריפים הריחות

והריח לא די לו, גם צפוף גם צר
לא רואים לא שומעים
בוקעים מזדקפים ורבים

לפתע, וללא הודעה מוקדמת
מתוך הדממה, נפתחה לה דלת
והם שאותנו לא זכרו, קראו בקול רם
בואו ראו מה צמח לנו כאן

שמחנו,
מה ילד יום לא ידענו,
זקופים ופורחים גילתה אותנו עין
בצלים חיים הונצחו - מתוך האין

Cold and quiet, dark and small,
No one visits in here at all
Life that is usually seen as light
For many days has been dark as night

They have gone away and left us behind
Believing no light, out of sight out of mind
Turned off the lights, tightened faucets before
They looked around and locked the door

Hours and days thus they quickly fly,
Time elapses, months go by,
They left us here, so very long,
And In closed places smells get strong

Never mind the smell, the space is tight
Hear not, see not yet it occurs
So many spawns have stood upright

Suddenly with no prior notice
In the silence the door is held wide
Having forgotten we were even confined
They call -come see what has grown inside

We never expected that this could be
Tall and flourishing as you see
Delighted by what the time had wrought
Onions emerging from what we thought naught

ברגע שאני עוצמת את עיני, מופיעות התמונות. כמו זבוב טורדני שחוזר ונוחת על פצע פתוח. התמונה של הגג, זה שהכירה בו כל פינה, כשעלתה וישבה והרגישה כמו ציפור. חופשייה, אדון לגורלה. התמונה שראתה כשעמדה שם, האורות פרושים לפנייה, ראתה את אביה מגיע למגרש החניה, מתחיל בבנין הראשון, יוצא ממנו, נכנס אל השני. ידעה שיגיע עוד מעט לבנין הרביעי, ראתה גם את מי שהצטרף לחיפוש. אמרה לעצמה שאם לא עכשיו, לעולם לא תוכל לעשות את זה שוב. ידעה שנשכנע אותה לנתח, שתהפוך לנכה, תמשיך להיות כלואה בתוך גופה. שלחה רגל, צרחה בדרך למטה. ספגה את המכה. החיוך התפשט על פניה כשעצמה את עיניה.

The moment I shut my eyes, the images appear. Like a pesky fly that keeps landing on an open wound. That image of the roof, where she knew every corner, where she would go up and sit and feel like a bird. Free, the master of her fate. The image she saw as she stood there, the lights spreading out before her, saw her father reach the parking lot, start with the first building, withdraw and enter the next one. She knew that soon he'd reach the fourth building, saw others join the search. Told herself, If she didn't do it now, she'd never get another chance. She knew we'd convince her to have the surgery, leaving her disabled, imprisoned within her body. She extended a leg, deaf to the scream that accompanies her. Absorbs the blow. A smile spreads across her face as she closes her eyes.

זה היה מיד אחרי התאונה של אח שלי, אני זוכרת את החיתוך הטוטאלי בזמן ובמרחב. נשאר מעט מאד קווים מקבילים בין מה שקורה בתוך הבית למציאות בחוץ. בתוך הבית אין יום ואין לילה. ובאחת, נמחקו כל המחויבויות מחוץ לכותלי הבית.

מועד ההלוויה התקרב ואני זוכרת שהתחושה היא שאין לי עור, הכול כ"כ חשוף - הדבר היחיד שמגן הוא הבית. אין שום אפשרות להתמודד עם מה שקורה בחוץ.

ואז התאספו על מדרגות הכניסה ועל גשר בשון המוביל לבית, עיתונאים עם מצלמות. ועוד עיתונאים, זו הייתה תאונה צבאית רבת נפגעים. בסוף אבא שלי יצא אליהם והם הלכו.

ואז הגיע איש דת, הוא נשאר לעמוד זמן רב מחוץ לדלת. אבא שלי יצא אליו, ראיתי שהוא מצביע על המשקוף "אין מזודה".

אני רק זוכרת את התחושה שהמשקוף מקבל ממד מיתי - על מי הוא שומר ועל מי לא

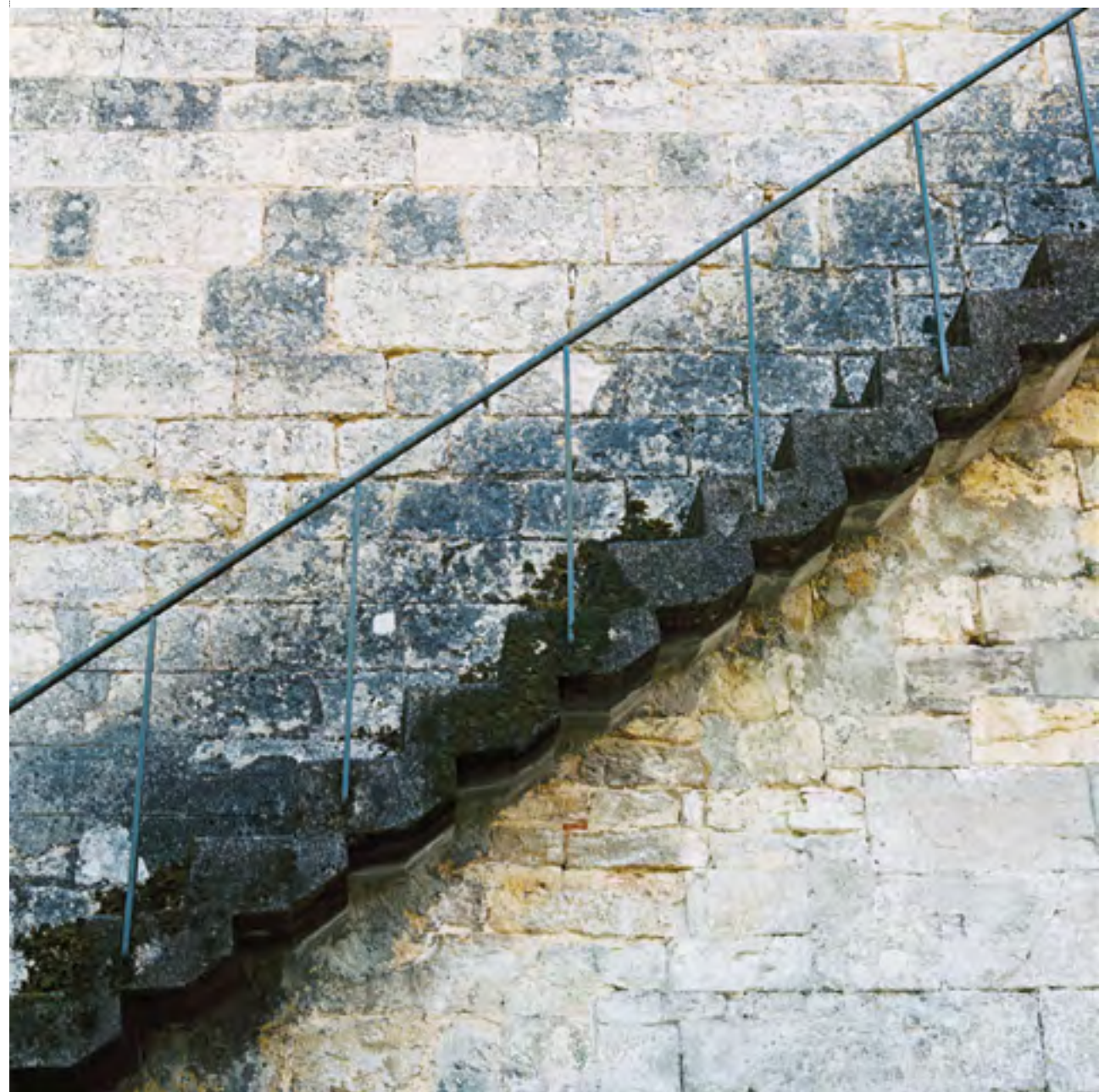
It was immediately after my brother's accident, I remember the complete cutting of time and space. Very few parallel lines remained between what was happening inside the house and the reality outside. In the house, there is no day and no night. And all at once, all the commitments outside of the house have been erased.

The funeral was approaching, and I recall it feeling like I had no skin, everything so exposed- the only thing that protects, is the house. There is no ability to deal with what is happening outside.

And then, reporters with cameras started gathering on the entrance stairs and on the concrete bridge leading to the house. More and more reporters, it was a mass casualty military accident. In the end, my father went out to the reporters and they left.

Then came the cleric, he remained standing outside the door for a long time. My father went out to him, I saw he was pointing at the doorpost "No Mezuzah".

I remember feeling as though the doorpost took on a mythical dimension- who it does protect, who doesn't it protect

אחר הצהריים, שמתני נפשי בכפי והלכתי מרחק 200 מטרים מהבית לסנדלה. ביתו עמד באלכסון, במזלג שבין הרחובות של השכונה. צלצלתי בפעמון.

לא, לא נכנסים סתם לסדנה. אשתו של הסנדלר פותחת בפני חצי הדלת לכיוון סלון הבית. אשה גבוהה, נאה ומטופחת, ידיים חלקות, עיניה מאופרות, סינר קצר למתניה. היא מקבלת את האנשים, משל הייתה מזכירתו של רופא. נדמתה לנסיכה פולניה. הסנדלר עסוק, היא יודעת מה מצבם האמיתי ומה חושבים עליהם, אבל לא לה להרכין ראש אל מול אנשי השכונה. היא אשת תרבות. ברקע מתנגנת מוסיקה קלאסית. מה לה ולסנדלר נמוך הקומה?

והיא מסבירה לי הסבר היטב שהיא חיבת לבחון את סוג העבודה שאני מבקשת ושהוא מתכנן את הזמן לכל בקשה. מדגישה בפני שהוא לא סתם סנדלר, הוא אמן ממש. כשם שהיא מציירת, מנקה ומבשלת, הוא יוצר יש מאין. הוא מתכנן נעליים ולא מקבל כל עבודה, אבל את שלי, יקבל.

לכסוף מוסיפה בקול חלש, "מה לעשות, אחרי המלחמה, יש זוגות כאלה. אני הייתי לבד והוא היה לבד..." ככה פתחה את ליבה בפני, הילדה של השכנים.

את הסנדלר לא ראיתי, את הרוח הרגשתי. היו שם בבית שני עולמות שבכורח המציאות יצרו עולם חדש. משפחה מתוך ההריסות, עם כבוד הדדי, יצירה וחיוניות וממשיכים לחלום "ינוו רגלי המבשר" ומחכים שנים בחלומם שיזכו לאליהו הנביא "ועל סודו שומר ומזכה לו..."

שכונה קטנה בפאתי הכניסה לעיר חיפה. חציה שיכונים שנבנו בשנות החמישים לעולים שהגיעו. שיכונים של שיכון עובדים. חציה, שכונה ערבית, "ואדי ג'מל". ב-1948 עזבו חלק מהתושבים הערביים. חלקם הגדול והעשיר יותר, נותר בבתי האבן המהודרים שלהם. רובם נוצרים. וילות יפות, בתים קטנים ומטופחים. שני רחובות קצרים "התורן" ו"העוגן". רחוב קטן שחיבר בין שני הרחובות "ההגה". שכונה שיש בה צרכניה, מרפאת קופת חולים, שתי מכולות קטנות, אחת בבעלות של יהודים, השנייה בבעלות של עיסא הערבי, מכבסה משפחתית, חנות סדקית, קיוסק של עיתונים, קצב וגם סנדלר. בית הספר היה בשכונה הקרובה. רק 120 מדרגות לטפס.

"ברחובנו הצר גר סנדלר אחד מוזר, הוא יושב בצריפו ולא עושה דבר, מדפיו הריקים מכוסים באבק כבר שנתיים מונח המרצע בשק. והוא חולם כי נעליים הוא תופר... מתי כבר יגיע היום".

בית של רכוש נטוש. הוא קיבל קומה ראשונה בבית אבן, בית קטן עם שער ירוק, מין גן יפה מסביב וסוג של מסתוריות שורה שם. מעולם לא הייתי אצל הסנדלר, גם לא דיברו עליו כל כך. בת הייתה לו, בוגרת מעט ממני. משפחתו לא התערבה כל כך בין הבריות.

"תלכי בבקשה לתקן את הנעל אצל הסנדלר" ציוותה עלי אמא. מוזר. איך אלך? באיזו שעה מותר לצלצל בשער? מה לומר שם? הרגשתי חשיבות במשימה זו, שליחות. סך הכל לסנדלר אבל להצליח להכנס דרך השער הירוק? עטפתי את הנעל, צריך לחבר את הסוליה לעקב.

A small quarter at the entrance to Haifa. Half housings that were built in the 50s' for new immigrants. Housings of 'Shikun Ovdim'. Half an Arab neighborhood, 'Vadi Jamal'. In 1948 part of the arabs left. The richer ones stayed in their elegant stone houses. Most were Christians. Beautiful villas.

Two short streets 'Hatoren' and 'Ha'ogen'. A small street connects them 'Hahegge'. A neighborhood that has one co-operative store, a health clinic, two small groceries, one owned by Jews, the other is Isa's, the arab owner, a family laundry, a trifls store, Newspaper kiosk, bucher and also a shoemaker. The school was at a near quarter, 'only' 120 stairs to climb.

'In our narrow street lives a strange shoemaker, he seats in his hut and does nothing, his shelves are empty and dusty, almost two years is his borer in his sack. And he dreams that he is making shoes ... when will the day come.'

A left behind arab house. He was given the 1st floor of it, small house with a green gate, kind of beautiful garden around and a kind of mystery hosting around.

I have never been to the shoemaker, people didn't talk about him. A daughter he has, slightly older than me. His family did not mix among the people.

'Please take this shoe to the shoemaker' asked me my mother. Strange. How will I go? When is it aloud to ring the gate? What to tell him? I felt some importance in this task, a mission. Just a shoemaker but to succeed to go in through the green gate!? I wrapped the shoe. The sole at the heel needs to be attached. In the afternoon, I took the risk and went for 200 meters from home to the shoemaker's.

His house stood diagonally at the fork of the neighborhood's streets. I rang the bell.

No, one can not just enter to the workshop. His wife opens the door half ajar to the living room.

A tall woman, handsome and well-groomed, smooth hands, her eyes with make-up, with a short apron.

She is welcoming customers as if she were at least a doctor's secretary. She looks like a Polish princess. The shoemaker is busy.

She is aware of their real situation and what people think about them, but it is not her way to bow to neighbors.

She is a cultured woman. In the background you hear classical music.

What binds her and this small shoemaker?

She explains me well that she must examine the work and that he always plans the time for each request. She emphasizes that he is not a simple shoemaker, he is an artisan.

As she paints, cleans, cook, he is a creator. He plans shoes and can't accept each work, but mine, he will take.

At the end, she whispers "That's how it is, after the war, there are such couples. I was alone and he was alone ..." she opened her heart to me, the neighbor's child.

I didn't meet the shoemaker, only felt the atmosphere. In this house were two worlds that in this special reality formed a new world. A family from the destruction, with self respect, creativity, vitality and keep on dreaming 'Announcer's feet will glory and waiting years in dreams that he will meet Elijah, the profet and he keeps his secret and waiting for the day' ...

"מה עשה לכם
הביברו (Biberon) שלי?"
כך בכיתי שעות,
תוהה איך לטפס
אל המקום הגבוה ביותר בעולם,
המדף העליון
בארון הבגדים
בחדר השינה של הוריי,
בו החביאו ממני
את הביברו שלי,
ממנו, עד גיל חמש,
ינקתי
חלב.

"What have you got against
my baby bottle?"
That's what I used to cry for hours,
wondering how to climb up
to the highest place in the world,
the uppermost shelf
in the clothes closet
in my parents's bedroom,
where they hid it,
my baby bottle,
from which I suckled milk
until the age of five.

1.
So few remember
the living theatre that she was:
The stage that she chose –
A green bench, near the old bus station.

And what theatre!
Every day of the week, a special show,
She proudly shows off what is left of her beauty
With dresses and gowns.

She was the main actor
and the whole scenery:
Her crumbling body squeezed
into "Haute Couture" dresses, laces,
Necklaces, pearls,
heavy earrings and bracelets.
Like a character taken out
of a masterpiece of a bad painter:
The remains of youth
melting in fiery, turquoise eyes,
Her lips painted ruby red

Her face, wrinkled,
heavily powdered with loud rouge,
Her head adorned by a lady's hat,
plastic flowers and cherries.

On her "royal" fingers,
She put large colorful rings,
Crowning herself, but with no crown
The "Queen of the bench"
Queen of our poor world in this forgotten town.
For us, she was like a local Greta Garbo,
Yes, we had a local Greta Garbo.

2.
So she sits on the bench,
smoking simple cigarettes,
Crossing her Cabaret legs,
like a lady out of a film
Blowing us all a smile:
Red, piercing, and so...so... cheap.

She was our local Greta Garbo,
Yes, we had a local Greta Garbo,
Straight out of a bad museum painting.

3.
Later on, like in the highest point of a play,
She starts moving her head,
Tapping her feet as if a prisoner of an inner beat,
Slowly shaking her body,
Standing on the bench, dancing like a snake,
Lifted up by her heels.

Watch as she opens her arms,
Humming, eyes closed,
Covered by a veil of cigarette smoke
With no ability to see what the years had erased,
And for a moment you get a glimpse of
The legendary beauty that she once was,
So beautiful, so terrifying at once.
For us, she was like a local Greta Garbo,
Yes, we had a local Greta Garbo

4.
Loud silence came suddenly
And she opens her eyes to the grim reality.
Alas! The bench is not a stage
and there is no audience.
Only few people around waiting for the bus
serving as a crowd,
But not the cheering kind.

So she starts crying.
Beating herself
Scratching her face with red nails,

No one knows why.
No one prevents or says "please stop crying".
And the beautiful painting that she was to me,
Is suddenly filled with scratches and scars,
And fallen from its frame.

To us she was a local Greta Garbo,
Yes, she was our local Greta Garbo.
But for heaven's sake,
Why did we need our own local Greta Garbo?

5.
One day the bus dropped a man in the station,
With a light step he came to the bench
And spitting twice, he shouted:
"Curvă!!!! Whore, nothing but a whore for Nazis!!!!"

At once, the blurry painting that she was,
Became clear
And we named it, a beautiful name,
Like you name a piece of art in a museum:
"The Curvă - The Whore of the Germans".

We used to have a local Greta Garbo,
Yes, we had a local Greta Garbo.
But since that man came,
and said what he said...
we no longer had,
A local Greta Garbo.

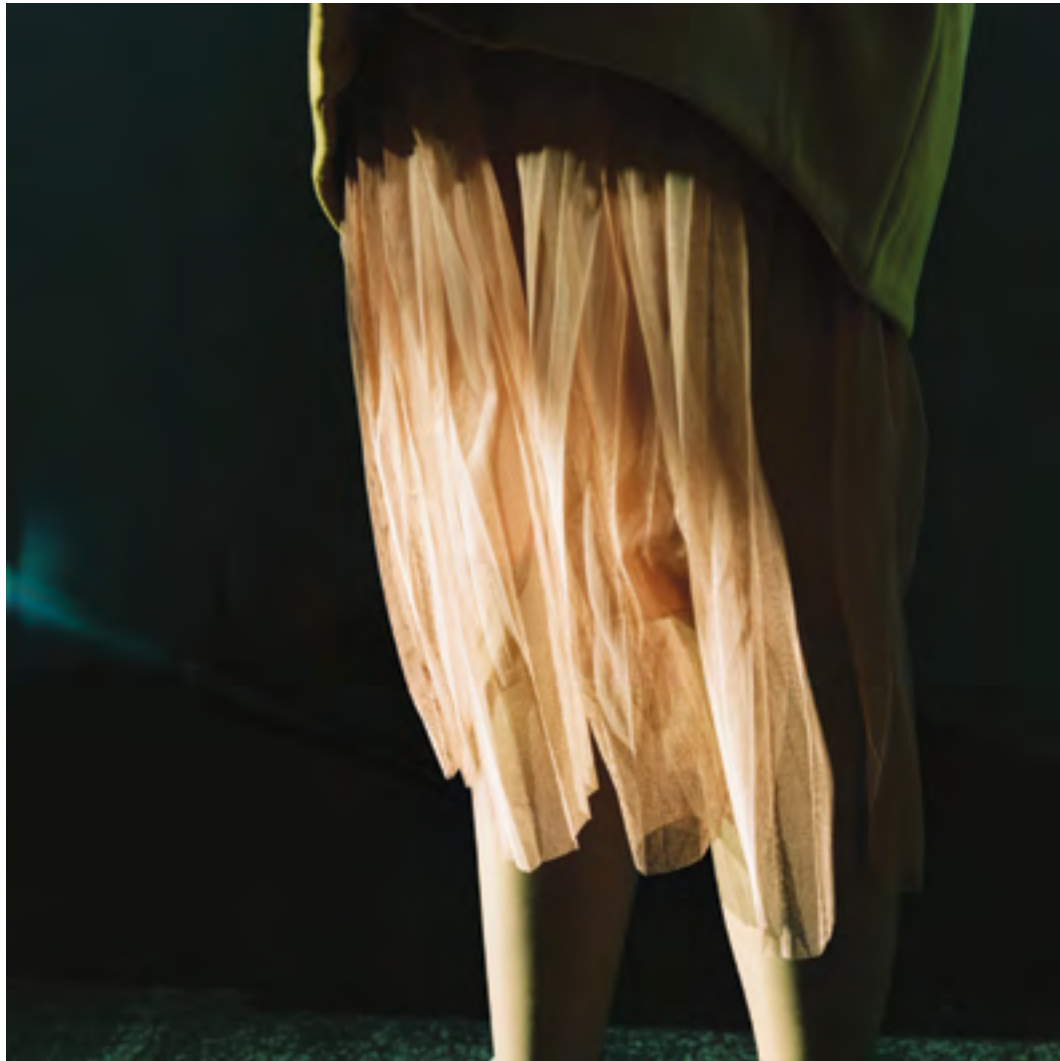

1. מעטים עוד זוכרים את התאטרון שהיא היתה, את הבמה הקבועה שנטלה לעצמה - על הספסל הירק שליד התחנה. ואיזה תאטרון: בכל יום מימות השבוע מופע קבוע, מציגה לראוה במלבושיה שרירים אחרונים ממה שעוד נותר לגוף שלה להציע. היא היתה ההצגה והיא היתה התפאורה כלה, מזדקנת, כמושה, 'הוט קוטור' לבושה, מקשקשת, משקשקת בענבלי תכשיטייה: שלל מחרוזות, שרשרות ופנינים, רבידים וצמידים ועגילים כבדים. ועל שמונה מעשר אצבעות המלכה שלה, ענדה טבעות גדולות, כאבני חותם צבעוניות, מכתירה בהן עצמה, בעולמה ובעולמנו הדל, להיות לנו מלכה, "מלכת הספסל". פניה שהורידו ברוז' מלאכותי, ושפתיה שהאדמו בלפסטיק אדם, כמו יצאו מצויר של ציר גרוע, שלא ידע לדיק בקני המתאר וחרג מגבולות לחייה, עפעפיה, שפתייה. וכדי להבדיל או שמא להגדיל עצמה מהאנשים הסחוריים ברחובנו בחרה להחריש עינינו בצעיפי התחרה ובכובעי התיאורה, אשר צמחו על ראשה פרחים ודבדבנים מפלסטיק.

2. ועיניה, האם אמרתי משהו על עיניה? מדת הצעירות שבה, נותרה כאש מאספת בערה בתוך עיני טורקיז מבעבע, טורקיז כחל מכל כחל, שזלג בכחלותו מתוך עיניה. והיא ישבה על הספסל מעשנת סיגרה ועוד סיגרה פשוטה, משקלת רגלי קברט כמו גברת בסרט, משלחת חייה מקצועי, כחל, עמק וזול. היא היתה לנו תמונה ציורית, היא היתה לנו תמונה של "גרטה גרבו" מקומית. 3. אחר כך, כמו לקראת איזה שיא אמנותי טלטלה ראשה, הרעידה כפות רגליה, כלואה בתוך קשב למקצב פנימי שהתנגן לה בתוך קרביה. אט אט היה גופה מצטרף, מתצרף לכדי פתולגענוע, עד שטפסה כילדה על ספסל ונקשה בו בחושי עקביה. והיא מודדת צעדיה, ופורשת זרועותיה, מעשנת, מזמזמת, עוזמת עיניה, לא מודעת לאינותו של הזמן אשר נמזה מארשת פניה. ובעת שרקדה כמו נשלו מעליה רעשי כסויתה וצלצוליה, ויכלת לראות בפליאה מתגבשת, את היפה האגדית שהיא היתה. ולא היתה תמונה מוזרה. ולא היתה תמונה מפלאה כתמונתה שלה על הספסל הירק, בפנה, ליד התחנה. היא היתה לנו "גרטה גרבו" מקומית כן, לנו היא היתה "גרטה גרבו" מקומית.

4. אבל אל רקודה המכנס חלחל אט אט השקט ומהשקט הנרעש היתה נפקחות, מתפפחות. רואה שהספסל הוא לא במה, ובטח לא יציע, ואנחנו קהל מרגל, ולא מן הסוג הפריע. אז היתה בוכה. בוכה ודוקטת בגופה עד זוב, בצפרנים אדומות שורטות, ואת פניה היפים משחיתה, עמקות וחורצות. מדוע? אין איש יודע. אין איש מונע. והתמונה היפה שהיא היתה עד לפני רגע, התהפכה לתמונה מרששת, לתמונה מפשטת של פרצוף מרוח, תמונה עקמה ומטשטשת היא היתה לנו "גרטה גרבו" מקומית כן, לנו היתה "גרטה גרבו" מקומית. בשביל מה היינו צריכים כל יום גרטה גרבו מקומית?

5. יום אָחַד האוטובוס מתל אביב הוריד בתחנה איזה איש אָחַד, עם מזוזה חומה ביד. בשתי יריקות, בצעד קל גמע את המרחק מהתחנה אל הספסל: "קורב - ה! זעק, זונה בת זונים, היית ונשארת קורב - ה, קורב - ה, זונה של גרמנים!" ובאות, התמונה המטשטשת שהיא היתה התבהרה לאחידות פנים, ומאז קבלה שם ופה, מוזאונים: "הקורבה - הזונה של הגרמנים". היא היתה לנו "גרטה גרבו" מקומית כן, לנו היתה "גרטה גרבו" מקומית, ומאז שהאיש ההוא הגיע וספר לא היתה לנו יותר, "גרטה גרבו" מקומית.

כל היום נסענו, מתקרבים בהדרגה אל השמים. בכל עצירה נגלה אלינו נוף בראשית וסלעים אדירים ומים וקרניים מלטפות של אור ככה, בלי להתכוון ובלי לתכנן, הגענו אל המקום שבו הרגשנו הכי קרובים אליה וידענו שגילינו את המקום החדש שלה. המקום שאליה היא הלכה.

ובלילה, באוהל שמשכירים למטיילים בשמורה, על מיטת שדה תחת נורה חשופה, צמודים מפאת גודלה של המיטה והקור, והגעגע שקורע את הנשמה, שמעתי בחלום צחוק מתגלגל וראיתי אותה. מדלגת חסרת עכבות בין העצים, מרחפת בשמלת מלמלה שקופה. מצחקקת, עסוקה בדברים אחרים, פעוטים. מחוללת סביב גזעי סקויה שנטועים עמוק באדמה, אוזחת ידיים במעגל עליז של נערות יפות כמוה וקלילות כנוצה, והן שרות בקול פעמונים של פיות. קרני השמש מלטפות אותן וצחוקן ממשיך ומתגלגל. והן מתעלמות מאיתנו, לא מתעכבות אצלנו, ממשיכות במעגלים שהולכים ומתרחקים.

ואני נזכרת שניסיתי להתקשר אליה קודם, בחלום, והטלפון שלי לא פעל, ולא זכרתי את המספר והחיוג המקוצר לא הגיב, וניסיתי לברר מהר מה המספר בעבודה אבל גם אתר האינטרנט עלה לאט. הייתי חייבת לדעת מה איתה ולא הצלחתי בשום דרך להתקשר. פתאום היא ענתה לטלפון. בחלום. ואמרה "תניחי לי... תפסיקי לנסות להתקשר. את כבר לא צריכה לדאוג... אני בסדר" והייתה רגועה כשאמרה את המילים האלה. הייתה גם קטנה כל כך, שפופה "ואני?" חשבתי בחלום, "מה איתי?" וכשהתעוררתי, לפנות בוקר, תחת קרניים של שמש שליטפו את האוהל בשמורה, כבר הייתי רגועה ואמרת לי: "היא בסדר, דיברתי איתה. היא בסדר."

We traveled all day, heading gradually towards the sky. Every stop revealed a view out of Creation, massive boulders and water and caressing rays of light. Without planning or intent, we reached the site closest to her and we knew that we had reached her new place, the place where she had gone.

At night, in one of those tents they rent to tourists in the nature reserve, on a field bed under a bare lightbulb, close together because of the size of the bed, and the cold, and the longing that rips the soul apart, in a dream I heard a rolling laugh and I saw her. Skipping unhesitatingly among the trees. Floating in a sheer muslin dress. Laughing, busy with other, inconsequential things. Dancing through Sequoia trunks planted deep in the earth, holding hands in a joyful circle of young women, beautiful like her and light as a feather, their singing like the pealing voices of fairies. The sun's rays caress them and they continue their rolling laughter. They leave us, disappearing from sight in ever-receding circles.

I remember that earlier I'd tried to call her, in the dream. And my telephone wouldn't work, and I couldn't remember the number, and the speed-dial wouldn't respond. I urgently tried to find her number at work, and even the internet was slow. I had to know how she was and couldn't find a way to call. Suddenly she answered the phone. In the dream. And she said, "Let me be, stop trying to call me. You don't need to worry anymore.... I'm OK." And I? I thought in the dream, What about me?

And when I awoke, near daybreak, the sun's rays caressing the tent in the nature reserve, I felt calm and I told him, "She's OK, I spoke with her. She's OK."

רוני אוכלת,
אחרי האוכל חם בבטן ונעים,
היא לבד,
הכל נראה טוב יותר על בטן מלאה.
היא שונה, היא לא אהובה כמו שהיא,
שחזר בעיניים, לא אוהבת את עצמה.
שונאת את עצמה כשהיא לא יכולה להתאפק,
שונאת את הגוף שלה, מתביישת בגוף שלה,
מתביישת בעצמה.
בור בבטן, חזר שחייבים לסתום אותו.
רעד של חוסר שליטה.
לעג, בוז, מסרים סותרים, חוסר בטחון, צער, בדידות.
היא מסתירה, היא משקרת, היא בורחת אל מחוזות דמיון,
היא לא שווה, היא מלקה את עצמה, היא נכשלת, היא מפצה.
היא לא מסתכלת במראה, לא אוהבת להצטלם,
לא אוהבת להסתכל בתמונות,
מרגישה אחרת ממה שהיא נראית,
בתוכה, היא רזה יותר ממה שרואים.
היא לא אוכלת הרבה,
הכי הכי אוהבת לחם,
אנינת טעם, אוהבת לבשל
היא טיפוס מתמכר, חסרת גבולות.
מעגל שלא נגמר,
מאבק שלא מסתיים,
חוסר קבלה עצמית,
חוסר אונים.
כשהיא רעבה היא לא שמחה,
כשהיא אוכלת שקט לה.
היא מסתרת מאחרים ומעצמה,
היא עסוקה בלהחביא את עצמה.
היא על אוטומט, היא לא מרוצה,
גם כשאוהבים אותה היא לא מאמינה להם.
חיים שלמים היא חיה רעבה לשביעות רצון,
לא עושה עם זה כלום.
כשרע לה היא אוכלת,
כשטוב לה היא אוכלת.
זה לא היא הדבר הזה, היא אומרת לעצמה
זה מישהו אחר.

Ronnie eats
The stomach feels nice and warm right after
She is all alone
Everything looks better on a full stomach
She is different, she isn't loved the way she is
Dark bleak eyes, she doesn't love herself
When she can't help it - she hates herself
She hates her body, she is ashamed of her body,
ashamed of herself
There is a hole in the stomach, a hole that has to be sealed,
a tremor of lack of control
Mockery, contempt, double talk, insecurity,
sorrow and loneliness
She hides, she lies, she escapes
to imaginary realms of her own
She isn't worthy, she beats herself up,
she fails, she compensates
She doesn't look in the mirror
she does not like to be photographed
Doesn't like to look at photos
Feels different than what she looks like
Deep inside she is skinnier than what she seems
She doesn't eat much
Bread is her favorite
She is a refined eater who likes to cook
An easily addicted type with no boundaries
A never ending circle
A never ending struggle
A lack of self acceptance
Helplessness
She isn't happy when she is hungry
When she eats there's silence
She hides away from others and from herself
She is busy hiding herself
She is a prisoner of her instincts, she isn't pleased
Doesn't believe them even when they love her
Spends her whole life in constant hunger for satisfaction
Doesn't do anything about it
She eats when she feels bad
She eats when she is well
It's not her, this thing, she tells herself
It's someone else

קבר לא מתקשר אלי היאוש הכרוני שבקצה קולך,
 מקדים את אי-הבקשה למה שלא אוכל לתת.
 אבל אפילו עכשו, כתמיד, את מגישה לי את גופך השוכב,
 כמו פס של מסלת רכבת, שאמשיך לנסע עליך למרחקים.
 קבר מאחר לבקש סליחה על ששנים אכזבתי אותך, דולקת,
 לא רכנתי אליך,
 מוכנה להטיל את לבי על הפסים.
 אני נושאת את איני בבית הקברות,
 שבו נותר רק הטבע: השאלה הזקה לתשובה.
 בין שני העצים שצומחים בדשא מביט בי עץ אחד של אור
 ואני נשענת עליו, שלוחת ידים.
 אם אדם נופל לבד ביער,
 בסופו של דבר נופל אדם לבד ביער,
 כל היער שומע אותו, ולא יכול לעשות דבר.

The chronic despair on the edge of your voice does not call me anymore,
 it precedes the un-asking of what I cannot give.
 But even now, as always, you devote your laid down body to me
 as if it were a railroad track I should take to ride you further into the distance.

It is too late to ask forgiveness for disappointing you for years,
 for not crouching myself towards you,
 willing to toss my heart onto the railroad tracks.

I bear my nothingnesses through the graveyard,
 where only the nature remained: the question is the same as the answer.
 Between the two trees on the grass there is another tree, made of air,
 which is gazing upon me
 and I lean against that tree with my hands stretched towards it.

If a man falls in the forest, all alone,
 eventually a man does fall in the forest, all alone,
 the whole forest can hear the sound of the fall but cannot do a thing.

מבחינתי הוא היה אפילו יותר מבן בית. בשבילי הוא היה כמו דוד. מאד חייבתי אותו. ילדי לא הכירו אותו כל כך. פעמים ספורות ראו אותו. הוא כבר היה זקן כשהם נולדו. אבל כן דיברנו עליו בבית וגם על אשתו שהייתה אישה משונה וקשה ולא אהבה ילדים.

ואני מתעשתת מחלומותי: "מה פתאום נזכרת לשאול על דב?"

"קראתי משהו ונזכרתי. את יודעת, אני אספר לך. בקיץ ההוא נסעתי לסבתא לחיפה להיות איתה קצת. יום אחד, היא קמה וביקשה ממני לקום מוקדם וללוות אותה לבנק. צריך לעשות העברת כספים והיא רוצה שאני אעזור לה. הפקידה שלה יושבת בקומה שניה וצריך לעלות במדרגות. ואז באותו בוקר, אני עם סבתא בת ה-80 מגיעים לבנק ואת מי אנחנו רואים? את דב. זקן, כפוף עם המקל, הוא כבר מתקרב ל-90 שלו. ככה הוא עלה לקומה השניה ואז הוא רוכן לכיוון סבתא ונושק לידה.

הוא סיפר לי שראה אותנו בכיכר ניכנסים לבנק, אז הוא בא במיוחד ועלה לקומה השניה כדי לברך אותנו לשלום ואני לא יכול לשכוח מה הוא אמר לי: "סבתא שלך, אתה יודע, אישה מאד מיוחדת, אני באתי במיוחד רק לנשק לה את היד."

ומסיף יוני שלי: אמא, את רואה, זוהי אהבה אמיתית."

באחת משיחות הנפש שלנו, שואל אותי פתאום יוני: "תגידי אמא, דב, איך הוא קשור למשפחה שלנו? את זוכרת שסיפרתי לך שפגשתי אותו עם סבתא בבנק? אז הוא סיפר לי שאת נעלי הבית הראשונות שלך, הוא קנה" ואני יושבת נדהמת. מה פתאום נזכר יוני לשאול אותי עכשיו על דב. הוא הרי נפטר מזמן, חצי שנה אחרי אמי ולא, הוא לא קשור למשפחה שלנו. הוא חב.

אינני בטוחה מה היה בינו ובין אמי. דוקא עכשיו, אחרי כל כך הרבה שנים כששניהם נחים בגן העדן, עולות בי תהיות על טיב הקשר שהיה ביניהם. מה היה שם באמת? ואני עונה ליוני כמו באוטומט: "דב ואשתו היו בני אותה עיירה שבה גדלו סבא וסבתא שלך בבוקובינה. הם ועוד שני זוגות מאותה העיירה היו קבוצה של ארבעה זוגות למשחקי הרמי השבועיים. בכל שבוע נפגשו אצל משפחה אחרת וסידרו שולחן לגברים ושולחן לנשים."

ואני נזכרת שכילדה ידעתי שדב בא מדי פעם אלינו לבקר את אמי. אז לא הקדשתי לזה מחשבה. זה היה דבר שבשגרה. היום בבגרותי אני תוהה מה לגבר נשוי לבוא לפנה"צ לאשה נשואה כשבעלה נמצא בעבודה? אולי היה שם משהו נוסף שבגלל זה אבא שלי לא אהב כל כך את דב. בזמנו היה תירוץ לאבי. דב היה מהרוויזיוניסטים ואבא שלי מהשומר הצעיר, אבל למה הוסיף תמיד להטיח דברי זעם באימי? הרי דב הוא חבר טוב שלנו. ממש כמו בן משפחה, ככה אני התייחסתי אליו. שמחתי לראותו בביתנו. הוא היה איש כל כך נחמד. נאה למראה, מדבר בשקט ובנועם וידע לתקן ריצ'רצ'ים. אבל גם אבא שלי ידע שלא לדבר על אמא שלי, התופרת המקצועית. ותמיד היה מזכיר לי שאת נעלי הבית הראשונות שלי, הוא קנה. הוא גם היה אחד העדים לכתובה כשהתחתנת.

During one of our intimate talks, my son Yoni suddenly asked me:

"Tell me mom, how is Dov connected to our family? Do you remember that I have met him once with grandma at the bank? He told me that he bought you your first pair of slippers."

I was astonished, why does Yoni ask me now about Dov? He died long ago, 6 months after my mom, and no, he is not connected to our family. Just a friend.

I'm not sure what has been between him and my mom. Now, after so many years, both are already in heaven, I wonder about their relationship. What really happened between them?

I answer Yoni as a robot: 'Dov and his wife were from the same village of your grandparents in Bukovina. They and two other couples from that little village formed a team of 4 pairs for playing cards. They used to meet each week at one of the families' and played 4 men at one table, 4 women at the second one.'

I remember as a little girl that Dov used to come and visit my mother. I had no thoughts then about it. This was so natural.

Nowadays, I wonder why does a married man come in the morning hours to a married woman while her husband is at work? Perhaps there was something there, for which my father didn't like Dov so much. At that time my father had an excuse. Dov was a revisionist and my father was from Ha-Shomer ha-Tza'ir, but why was he always so angry with my mother?

Dov was a good friend of us, like a member of the family. That was how I felt. I liked to see him at

ours'. He was very nice, handsome, soft spoken, and knew how to fix zippers.

My father didn't talk much about my mother, he had respect for her being a professional tailor.

Dov always spoke proudly about buying my first slippers. He was also honored to be one of the witnesses at my wedding. For me, he was more than a friend. He was like an uncle. I liked him very much. My children didn't know him much. They have seen him a few times, but he was already old. We did talk about him and his wife, who was a strange and difficult person and didn't like children.

I wake up from my thoughts 'why did you ask me now about Dov?'

"I read something, and it came to my mind, I will tell you. At that summer, I went to visit grandma in Haifa to accompany her for a few days.

One morning, she asked me to wake up early and go with her to the bank. She needs to do some money transfers and needs my help.

Her clerk is seated on the 2nd floor and she needs to go upstairs.

At that morning I went with grandma, she was at the age of 80+, and as we approach to the bank, we see Dov. An old man, leaning on his walking stick, he is going on 90. Still, climbing to the 2nd floor, bowing and kisses her hand.

He told me that he saw us going in, to the bank, and came especially to say hello, and I can't forget his words: "Your grandmother is a very special woman, I came just to kiss her hand."

My Yoni added: Mom, you see, That is true love!

In '47, when I was 15, I arrived in Paris with my brother Yossi for the first time. Our house was on the rue de Boulainvilliers, near La Muette*. We had a concierge, a plump woman who was very well groomed. She told us that in her youth, she had been friends with the internationally renowned singer Lily Pons. She had a little dog. She loved to stand at the bottom of the staircase with a square of chocolate in her hand, and lifting up her arms she would start to sing Liszt's third Liebestraum (Dream of Love). She would sing in the cabaret style of times gone by, and the dog would stand on his back legs, circling round itself, his front paws in the air. When the song was done, the concierge would open her hand and the dog would jump in the air and snatch the chocolate from them with his mouth. This made a huge impression upon us as children, two Sabras who had arrived in Paris immediately after the war, when the city was completely covered in soot, when some of the street lamps were still lit by gas, and many taxis from the time of the occupation operated on coal... We lived in an attic, in the maids' quarters and when the Métro passed by, the entire building would shake*.

* At the 16th arrondissement in Paris

ב'47, בהיותי בן 15, הגעתי עם אחי יוסי לפריס בפעם הראשונה. הבית שלנו עמד ברחוב בולאנווילייה*, על יד לה מואט*. היתה לנו קונסיירז', אשה שמנמנה ומבוגרת מטופחת בקפידה. היא העידה על עצמה שבצעירותה היא היתה חברתה של הזמרת הבינלאומית הנודעת לילי פונס. היה לה כלב קטן. היא אהבה לעמוד לפני גרם המדרגות עם שוקולד ביד והיתה מרימה את ידיה למעלה ומתחילה לשיר את 'רייב ד'אמור' (חלום אהבה) של ליסט. היתה שרה בסופרנו קולורטורה, בסגנון הקברט של פעם, והכלב היה נעמד על רגליו, עושה סיבובים סביב עצמו, כפות ידיו מונפות למעלה. הקונסיירז', בסיימה לשיר היתה פוסקת את אצבעות ידה והכלב היה מזנק באוויר וחוטף את השוקולד בפיו. זה עשה עלינו הילדים רושם עצום. היינו שני צברים שמצאנו את פריס בעידן שלאחר המלחמה כשהעיר היתה לגמרי מפויחת, כאשר פנסי הרחוב היו עדיין בחלקם מוארים בגז ומוניות רבות, מתקופת הכיבוש, עבדו על פחמים... התגוררנו בעלית הגג, בחדרי המשרתות. כשהמטרו היה עובר היה הבית רועד.

* ברובע השישה עשר של פריס

Raffi Lavie's paintings are accompanied by words and phrases such as: "Painter – Raffi – 20-Year-Old Child," "Painting by an Intelligent Child – Aged 20," "Head," and "Geranium." According to the poet Alon Altaras, Lavie is a poet's artist:

"[...] In his paintings there is the clear-sightedness in the poems of Natan Zach. [...] When Raffi Lavie selects the visual elements for his collages, he does not ignore the text that appears on them. What is more, he chooses this verbal message with the meticulousness of a poet. The text, which is often hiding under a layer of pink or white, offers the viewer the key to the proper reading of his work. [...]"²

Unlike texts incorporated into the actual work of visual art, Tami Notsani takes her camera to the texts of selected writers and adds another level to them. In my long-distance conversations with her, she described the experience she underwent in the process of creating these works:

"It was hard to choose some elusive meaning in the text in order to express it from my point of view. On first reading, I get images in my head that follow and disturb me for quite a while until the moment I feel that I have absorbed the text, and only then can I start taking pictures. Among all the thoughts going through my mind, it's very important to me to bring something additional to the text through the photograph. Therefore I offer only one image in order to leave an opening for the text to speak for itself. In this way, the photo will enrich the text by adding another window through which I hope it will be possible to intensify the experience.

It's a form of translation work that passes through the conceptual and visual universe of the reader. Sometimes it seems like 'that wasn't the writer's intention', but it's a gaze that passes through the photographer's eye, the camera, and the lens. It's like a translation from one language to another, but here it is from one medium to another. When the text is translated into an image, it goes through a type of virtual transformation, while preserving its essence, of course. I also try to take a text written in the

Israeli context and find a parallel in the Parisian landscape, stripping the words, as far as possible, of their local specificity in an effort to find the universal basis common to all cultures."

Selecting the works for the current exhibition was a complex process. Notsani first offered several photographs for each story or poem. This, however, raised the question of which to choose and why. Gradually we sharpened the criteria, pared down the possibilities, and the choice became more focused. As Roland Barthes described it:

"[...] If [a] photograph interests me powerfully, I should like to know what there is in it that sets me off. So it seemed that the best word to designate (temporarily) the attraction certain photographs exerted upon me was *advenience* or *even adventure*. This picture *advenes*, that one *doesn't* [...]"³

The photographs, in terms of their power and quality, constituted a major component in assembling a homogeneous exhibition from heterogeneous materials. We looked for pictures and texts that contained the element of adventure, along with a synthesis between the two media. A great deal of thought was also given to the authors, since their role was equal in significance to that of the visual artist. However, although the texts are the heart of the exhibition, once they were delivered the writers had completed their part and could only wait to see the final form the show would take. We worked on the assumption that as soon as the authors handed over their work for the artist to interpret, they were allowing her the same freedom of thought offered any reader or any viewer of an art work.

Examples of works in the exhibition

Gal Nativ, *Divided*

It's been two years/Since they started to talk/
Rolling their eyes, making you choke/Another
invitation, nowhere to hide/Always a brides-
maid, never a bride/ What they don't get/is that
it's a two-side race,/ And you're caught between
a rock and a hard place/your city of angels, is

the lonely-hearts town/It's easier to talk here
with your face down...

The accompanying photograph shows Notsani's home in the midst of renovation – stairs covered in a plastic sheet dotted with drops of white paint. The stained plastic sheet looks remarkably like a bridal veil.

Michael Ben Abu, *Memory*

"What have you got against my baby
bottle?"/ That's what I used to cry for
hours,/ Wondering how to climb up / to the
highest place in the world,/ the uppermost
shelf / in the clothes closet / in my parents's
bedroom, / where they hid it, / my baby
bottle, / from which I suckled milk / until the
age of five.

The photograph reveals the interior of two of the domes of the Sacré-Coeur Basilica in Montmartre in Paris. In Notsani's picture, the carved stone domes resemble a pair of breasts that serve the same purpose as the baby bottle in the poem.

**/Inbal Eshel Cahansky

In the beginning she created the ceiling and the
bed. / And the bed was unformed and void, men
coming in / And going out. And her Spirit was
hovering pointlessly. / And She said let there be
light, and She threw the switch and saw / Letters
and words and phrases written in honey / On the
ceiling. And She opened her mouth for they were
good. / And She separated the hours of the bed
and the hours of the ceiling. / And She called the
bed Night and the ceiling she called Day. And
there was evening / And there was morning, all
her life so far.

In Notsani's photograph we see deflated Valentine's Day balloons. With the air gone out of them,

their spirit is also gone. Hanging from naked branches and seemingly looking up at the sky, they are like a childhood dream about love that has come face to face with a reality which does not appear promising. The sweet words of love symbolized by the heart-shaped balloons are falling to the ground like used condoms, similar to the contrast between imagination and reality in the poem.

These examples demonstrate the difficulty of converting text into visual image. In order to do so, one must first delve deeply into the text, and then decide what to take from it. Once that element has been grasped and developed in the mind, it must be given colors and shape. The final stage is to search outside for something that expresses the kernel drawn from the text and breathes life into it. In the text, the message is constructed mainly from words, whereas in the photograph it is constructed from lines, planes, shadows, and so on. The differences between the two media are clear, and consequently the connection between them is not straightforward. How do you build a whole from parts, from fragments? Notsani's surprising solutions are characterized by a striking simplicity. In the words of Susan Sontag: "[...] Through photographs, the world becomes a series of unrelated, freestanding particles; and history, past and present, a set of anecdotes and faits divers. The camera makes reality atomic, manageable, and opaque. It is a view of the world which denies interconnectedness, continuity, but which confers on each moment the character of a mystery[...] To see something in a photograph is to encounter a potential object of fascination.[...]"⁴

1 Sophie Calle, *True Stories*, Tel Aviv Museum of Art, February 22-May 7, 1996, p.130.

2 Beit Berl College Art School Journal, *Hamidrasha*, «About Raffi.» issue

published with the help of a special grant from the Rabinowitz Foundation for the Arts, Tel Aviv, 1999, p. 223 (Hebrew).

3 Roland Barthes, *Camera Lucida: Reflections on Photography*, trans. by Richard Howard (New York: Hill and Wang, 1982), p. 19.

4 Susan Sontag, *On Photography* (New York: Rosetta Books, 1973), p.17.

“Look at the word and how it lives
Look at words and how they live.
And then listen.”

“I belong to the race of words,
which homes are built with.”

Edmond Jabès, *The Book of Questions*, pp. 64; 31

“**In Between the Lines**” presents photographs inspired by texts written especially for the exhibition by authors who were asked through an open call to describe a personal experience. In the photographs, **Tami Notsani**, an Israeli artist who has lived and worked in Paris for the past decade, conducts a dialogue between the text and the image she creates. While the texts serve as the basis for the photographed images, it is Notsani’s subjective interpretation of them that produces the work of art. Some of the photographs inspired by the texts are displayed in the exhibition.

Visual art based on commissioned texts is quite rare. One example can be found in the work of **Sophie Calle**, a French postmodern artist who goes beyond the conventional borders of visual arts. Her works are part of her everyday life, developing randomly as a series of situations that change according to circumstances. In all of them, Calle is present and in control, steering the work in a certain direction.

Among her many intriguing creations is “**The Blind**” (1986), for which Calle asked people who were blind from birth a single question: What is your image of beauty? She wrote down their answers and added photographed images. The final work consists of a portrait of each of the participants, the text of their answer, and at least one color photo giving visual expression to the text. Here, as in many of her other works, Calle delves deeply into the personal realm, although in this case with the consent of the participants. Among the answers Calle received were:

“**The most beautiful thing I ever saw is the sea, the sea going out. So far you lose sight of it.**”

“**I saw my son in a dream. He was ten years old. He was in pajamas. He looked at me and smiled. He walked towards me. I thought he was very beautiful.**”¹

What is unusual about these texts is the fact that they are statements made by people who were born blind, that is, who have never actually seen what they are describing in words. The conjunction of these texts with Calle’s photographs

makes “**The Blind**” a unique work of art.

Incorporating text into artworks is characteristic of certain modern artists and trends in modern art. In the 1970s, text served as an expressive tool in visual arts produced in Israel as well. The texts that appeared at that time were not poetic or sublime, but rather represented the daily culture or values of Israeli society. The words were generally painted or handwritten, although occasionally mundane pieces of printed paper were glued onto the painting. In some cases, the text was used together with additional elements, while in others it was detached from its original context. The text itself might be a direct quote, a distorted quote, or a puzzling riddle. This use of text typically sought to test limits or generate discussion of political or social issues.

Two canonical Israeli artists, **Moshe Gershuni** and **Raffi Lavie**, are among the many who incorporated text into their work in this period. In “**With the Blood of My Heart**,” 1979, Gershuni painted on glass over graph paper, with dense drops of blood-red paint forming both the words in the title of the work and the work itself.

“**Gentle Hand**,” an installation from the mid-70s, included a newspaper article headlined, “The Story of Ziad as Told to Dr. Leroy Fritzen,” alongside a table with a tape recorder playing a recording of Gershuni singing the song “A Gentle Hand” by Zalman Shneur. The tape was played once every hour. The article related to the abuse of an Arab doctor by an Israeli soldier, and the song served as an analogy for the muezzin’s call to prayer.

In the 1980s, Gershuni created the series “**18 Cyclamens**”, eighteen paintings in mixed media on paper. The cyclamens, a symbol of fallen soldiers, are given fleshy and distorted form, in sharp contrast to the delicacy of the pretty flower that grows among the rocks in nature. Phrases in the margins create a border around the paintings. Some are taken from the lyrics of Chaim Guri’s song, “Bab el Wad,” commemorating the battle for Jerusalem, while others are verses from the Book of Psalms.

The exhibition photographs : **Untitled, 2012-2017**

Colour film based photograph, 100x100 cm: Orit Ben Aroya, Drora Dekel (Wall), Inbal Eshel Cahansky, Yona Fischer, Marian Galperin, Orit Gidali, Yardena Huber (Love), Gal Nativ, Nurin Ron, Sharon Shafrir.

Black & white / colour film based photograph, 60x60 cm: Yardena Huber (The quarter's shoemaker), Dana Marcovich, Eyal Megged, Nitzan Satt.

Colour photograph 50x75 cm: Michael Ben Abu, Alex Ben Ari, Drora Dekel (Self Portrait), Shoshana Karbasi.

Colour photograph 60x60: Ada Naamani. Colour photographe 40x40: Nehama Kaplan.

Tami Notsani – Born in 1972 in Haifa, Israel. Lives and works in Paris and in Israel.

She graduated from a third cycle studies at Le Fresnoy, France, and photography at Bezalel Art Academy, Jerusalem.

Her works has been exhibited in many institutions and galleries in Europe, USA and Israel.

Her works are part of collections around the world, ex: Discount Bank collection.

Won the Opline Prize 2014 among other grants and residencies.

<http://TamiN.free.fr>

Rehovot Municipal Art Gallery

Smilenski Culture Center

Curator and gallery manager: Ora Kraus

Prints and framing: Galeria Meitsag

Catalogue:

Ora Kraus's text

English editing: Yonat Horn

English translation: Sara Kitai

English translation:

Appleton Judith - Michael Ben Abu

Ron Finkenberg – Dana Markovich

Nadavi Noked – Orit Gidali

Sara Kitai – Ada Naamani, Drora Dekel

Polly Tessler, Mor Karbasi, Joe James Taylor – Shoshana Karbasi

Leonie Barel – Yona Fischer, Nehama Kaplan, Eyal Megged

Rachel Jacobson – Nurit Ron

Avinoam Mann – Inbal Eshel Cahansky From 'Samael My Beloved' (Pardes' 2013)

Design and production: Dana and Dan

All right s reserved ©, printed in A.R. print, Tel Aviv, March 2017

Rehovot Municipality, Department of culture and art, with the support of
the department of plastic arts, the culture administration, the ministry of culture and Sports
Rehovot's Municipality Company for culture and sports

In Between The Lines

From text to photograph, Tami Notsani

Rehovot Municipal Art Gallery, March 2017

